

Nyelv és Élet

Szerkeszti:
GRÉTSY LÁSZLÓ

Betyár és telefon

„A Vidrócki híres nyája, csörög-morog a Mátrába[.] Csörög-morog a Mátrába, mert Vidróckit nem találja” – olvasom Kodály Zoltánnak A magyar népzene című könyvében az általa lejegyzett dalszöveget. Még gyerekkoromban tanultam meg énekórán, arról nem esett szó akkor, hogy miként csörög és morog a nyáj, csodálkoztam is rajta. A *csörög* szót csupán az ébresztőóra, a vekker meg a telefon jelhangjából ismertem sokáig, majd a ma szlengnek nevezett nyelvhasználatból a 'táncol' jelentését is, a *csörög-morog* kapcsolatot pedig a fenti népdalból.

A köznyelvben legtöbbször két kemény tárgy összeütődését jelenti csörög szavunk. A *morog* ige kutyák, macskák hangadására szokott vonatkozni, illetőleg a bosszús, elégedetlen ember hanghordozásával lehet kapcsolatos, de a kályhában égő tűz is moroghat. Szótáraink még részletesebben leírják ezeket a használatokat, azonban *csörög-morog* egyikben sincs. Az Új magyar tájszótár *csörög-börög*, *csörög-csattog*, *csörög-kong* szerkesztményeket tartalmaz efféle mondatokban: *csörög-börög* a vasajtó, *csörög-kong* az ostor.

„Olvasói leveleket csak teljes névvel aláírva, *csörögös* észrevételeket csak teljes névvel vagy telefonszámmal közlünk.” Furcsállottam a kifejezést, ám a nyelvben nagy a sokféleség, mindent nem ismerhet az ember. Hanem legközebb, amikor lapozgattam az újságot, látok egy rovatcímfélét is: „Csörög a telefon”. És e mellett a cím mellett ott egy tárcsás telefon rajza is. Ez a fajta készülék csörög hát a szerkesztők fülébe, legalábbis ez jut eszükbe, ha az olvasók beszélni akarnak az újságírókkal! Vagyis a lapkészítők maguk között „csörögös”-ként emlegetik az újsághoz telefonon fordulókat ajait-bajait.

Most már nem csodálkozom, hogy Vidrócki betyár híres nyája csörgött-morgott a Mátrában, és azon sem, hogy hazánk déli részében csörögös az észrevétel, hiszen a nyelv változatos.

BÜKY LÁSZLÓ